

Rafel Ferrer Massanet. Aproximació a la seva obra

Dolors Domínguez Henares

Hi ha dues classes d'escriptors:
els que pensen i els que fan pensar.
Joseph Roux

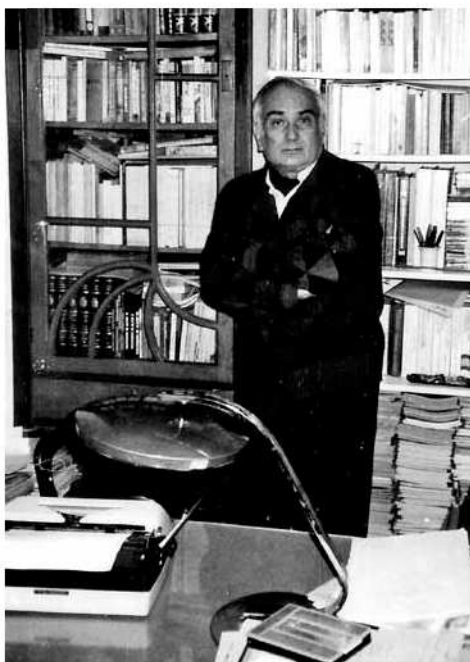
Agraïments

Vull expressar el meu agraïment a Joan Riera Bordoí per la seva col·laboració, i per haver posat a la meua disposició la present recopilació bibliogràfica procedent del seu catàleg inèdit "Aproximació a la bibliografia d'autors manacorins i sobre Manacor", juntament amb les imatges de les portades dels llibres de l'autor.

I a Antoni Ferrer Vallespir per la seva bona disposició a l'hora de contrastar la informació biogràfica i facilitar-me algunes imatges de son pare.

Introducció

Aquesta comunicació té com a objectiu aproximar-se a l'obra de Rafel Ferrer Massanet, periodista,

*Rafel Ferrer Massanet al seu despatx. Gener 1989.
Arxiu Perlas y Cuevas.*

Rafel Ferrer Massanet amb Guillem d'Efak. Arxiu Perlas y Cuevas.

escriptor, historiador i extraordinari cronista local, que va consagrar la seva vida al món de les lletres i a recuperar part de la història d'un passat encara latent.

És evident que al llarg de la seva història Manacor s'ha anat enriquint culturalment i bastaria fer un breu repàs pel seu passat més recent per adonar-nos de la quantitat de manacorins que ens han deixat la seva herència artística en totes les disciplines possibles: teatre, música, literatura, poesia, pintura, recerca històrica, etc.

Després de la seva mort el 13 d'agost de 2006, Rafel Ferrer Massanet passava a formar part d'aquesta llarga llista de personatges com ara: Bartomeu Massanet, Miquel Riera, Joan Aulet, Antoni M. Alcover, el pare Andreu Fernández, Antoni M. Servera, Sebastià Rubí, Joan Aguiló, Andreu Parera, Antoni Pont, Joan Mascaró, Baltasar Piña, Gabriel Fuster, Jaume Vidal, Antoni Mus, Nunci Elegido, Miquel Àngel i Antoni Riera Nadal, Guillem d'Efak o Andreu Llodrà, entre d'altres, que ens varen apropar a la cultura a través del seu llegat. Un llegat moltes vegades si més no poc present a la memòria dels propis manacorins.

Rafel Ferrer Massanet neix a Manacor el 30 de juny de 1929. Va cursar els seus estudis al Col·legi Municipal Ramon Llull, "s'Institut", on va coincidir amb futurs literats i artistes com els germans Riera Nadal, Guillem d'Efak, el mestre Rafel Nadal, Miquel Llabrés i Guillem Puerto, entre d'altres. L'any 1950 es trasllada a Madrid per a realitzar un màster de periodisme. Va ser corresponsal de premsa a diferents mitjans de comunicació, entre ells: *El Diaro de Mallorca*, *Última Hora*, o l'agència de notícies EFE.

El 1955 prenia part en l'edició de la publicació periòdica *¡Sí!*, suplement literari del setmanari *Arriba*, juntament amb Miquel Àngel Riera i Joan Riera

Premis Ciutat de Manacor, 1967. D'esquerra a dreta: Antoni Mus, Guillem Frontera, Llorenç Femenias i Rafel Ferrer Massanet. Arxiu Perlas y Cuevas.

Riera. D'aquesta publicació tan sols es varen publicar 3 números; el primer, dia 22 d'octubre, el segon, dia 12 de novembre i el tercer, el 10 de desembre. La seva mida era la mateixa que l'*Arriba* i tenia 2 pàgines en paper de color verd. També va ser corresponçal literari de la *Revista Cort* —separata dedicada a Manacor—, des de l'abril de 1960. El 1978 fou cofundador de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca i seu és el disseny del logotip que identifica aquesta associació. En definitiva, es pot dir que va col·laborar a moltes publicacions periòdiques mallorquines i a algunes més de la península.

Com a escriptor, la seva obra literària no és molt extensa però ens ha deixat una considerable producció de llibres entre narrativa, novel·la i relats curts, la qual va veure reconeguda amb uns quants premis més: Premi Ciutat de Palma 1961, per *Iniciación a las Rondas Mallorquines de Mossèn Alcover*; Premi Ciutat de Manacor 1965, per *Buenas noches amor*, la seva primera novel·la; Premi Ciutat de Manacor 1967, per *Dos temas de Porto Cristo*; Premi Ancla d'Or, Club Nàutic Arenal 1972, per *La tia Antònia i la mar gran*.

Segons l'historiador i investigador Mateu Mas, la seva novel·la *Síndrome de Capricorni* "és una gran novel·la manacorina, reflex de la hipocresia habitual

del manacorí de l'època. Una obra escrita amb bisturí, sense contemplacions ni misericòrdia davant els estaments religiosos i familiars”.

Com a historiador, va contribuir notablement a conformar la historiografia local amb una extensa i prolífica tasca de recerca, ja que son milers els treballs d'investigació històrica que publicà a revistes, periòdics, llibres i opuscles, al llarg de tots aquests anys de dedicació.

Cal destacar que sempre va mantenir un interès especial pels fets que varen tenir lloc a Manacor durant la Guerra Civil i la seva posterior repressió. Entre d'altres treballs, l'any 1983 publicava un serial de tres capítols dedicats al comte Rossi: “Recuerdo desapasionado de un personaje inquietante, entre la glòria y el horror”.

Entre 1985 i 1986 va escriure una sèrie d'interessants articles sobre la fracassada expedició a Mallorca del capità Bayo, l'agost de 1936. Aquesta intensa labor d'investigació duita a terme durant molts d'anys per Rafel Ferrer Massanet està feta en gran part des del seu arxiu particular —documental i gràfic—, avui, un dels més complets del nostre entorn.

Home polifacètic, va dur a terme nombrosos projectes i iniciatives culturals i literàries. Fou fundador de les col·leccions: Gamínedes, de poesia, juntament amb M. Àngel Riera Nadal (1961-1962); Balèria, de literatura i història (1964-1966), i Monografies de Manacor, d'assaig (1967-1970).

Com a gran amant de les arts plàstiques també va fer incursions en aquest món, i el 31 d'octubre de 1975 obria al públic Es Cau, la primera galeria d'art privada que va tenir Manacor, ubicada en el carrer Pius XII, núm. 21.

Aquesta galeria es va inaugurar amb una exposició de Gaspar Riera, pintor que encetaria la llarga llista d'artistes —dos centenars aproximadament— que foren passant per les seves sales; recordam entre d'altres pintors, escultors o fotògrafs com Yamandú Tabárez, Pere Ferrer Pujol, Julio Viera, Bruno Zupan, Sarasate, Andreu Maimó, Magdalena Mascaró, Saly Wein, Amelia Viejo, Riera Ferrari, Manel Picó, Joan Carles Gomis, J. Boix, Trinidad Rus, Antoni Riera Nadal, Miquel Vives, Gabriel Pellicer, Eduard Vich, Cesar Estrany, Andreu Llodrà, Miquel Llull, Llorenç Burgos, Maxim, Miquel Lladrés, Alfonso Puerto, Daniel Codorniu, Mateu Llobera o Nils Burwitz. Cal destacar des d'un principi el seu suport a les noves generacions d'artistes que iniciaven la seva carrera en aquells moments.

Durant 8 anys n'assumí la direcció juntament amb el seu fill Antoni Ferrer Vallespir, fins l'any 1982, que va passar a ser dirigida per Joan Carles Gomis. Finalment el juny de 1983 tancava les portes amb una exposició conjunta dels

pintors Toni Socies i Menendez Rojas. Vint anys després de la seva inauguració, el 29 d'abril de 1995, la galeria va tornar obrir les portes durant dues hores per a presentar l'exposició "5 Dones de Manacor", una mostra col·lectiva de les pintores Magdalena Mascaró, Carme Fuster i Aina M. Lliteres, l'escultora Sebastiana Munar i la ceramista Magdalena Parera.

Com a periodista, una part molt important de la seva vida va estar lligada a la revista *Perlas y Cuevas*. Aquesta revista i Rafel Ferrer Massanet anaren de la mà durant més de 46 anys, i no es pot parlar d'una sense citar l'altre. Tot i que d'un principi en fou col·laborador, va agafar-ne definitivament la direcció el 1963 per a dedicar-se en cos i ànima a la ferma labor de tirar endavant un projecte diferent, amb el suport d'un bon nombre d'amics i col·laboradors.

Per tota aquesta labor periodística feta amb rigor va rebre diferents premis i distincions que reconeixen la seva professionalitat: *Premi José Tous Ferrer de periodisme*, l'any 1959; dos premis d'àmbit estatal de l'Agència de notícies EFE (Madrid 1961 i 1962); *Premi Ciutat de Manacor de Periodisme* 1967 i 1977; i el premi *Historiador Tallades d'Investigació, Campos* 1972. Al llarg de la seva carrera també va fer nombroses conferències, pregons i presentacions de llibres i catàlegs d'art, arreu de l'illa.

Durant la dècada dels anys seixanta amb l'arribada del boom turístic proliferaren els grups musicals. El 1962 un d'aquests grups, Los 5 del Este, començava la seva trajectòria i en poc temps es convertirien en el grup de moda. En aquells moments Rafel Ferrer, molt vinculat a ells, va ser lletrista d'algunes de les seves cançons més populars, juntament amb el músic Joan Fons, i els va seguir a alguns dels seus viatges de promoció turística per Anglaterra i per l'Estat

Rafel Ferrer Massanet amb el cantant Raphael. Any 1965. Arxiu *Perlas y Cuevas*.

Conferència a s'Agrícola. D'esquerra a dreta: Gaspar Fuster, Josep Massot i Muntaner, Rafel Ferrer Massanet i Joan Barceló. Dia 9 de setembre de 1998. Arxiu Perlas y Cuevas.

espanyol. Aquests són els títols d'alguns del seus temes: *No he visto a Enrique VIII*, *Nuestra Noche*, *Mi pequeña rosita*, *Sí, sí, sí...*, *Esta historia mi vida es...* o *El tambor*. També va estar molt vinculat al món del teatre i el 1985 tingué a cura seva l'edició d'*Ai Quaquín, que has vengut de prim!* que, a més, prologà.

El 16 de maig de 2004 Rafel Ferrer Massanet rebia el Reconeixement de Mèrits del Patronat de l'Escola Municipal de Mallorca. Un entranyable acte celebrat en el Teatre Municipal de Manacor, que va comptar amb l'assistència de nombroses personalitats del món de la cultura i de la societat manacorina.

El 7 de juny de 2006 i amb motiu d'un llibre que estava preparant sobre el claustre de sant Vicenç Ferrer, Rafel Ferrer Massanet convocà una trobada al mateix claustre per reunir a tots els investigadors i estudiosos manacorins que havien publicat treballs relacionats amb Manacor. Aproximadament sobre les 18.30 h del capvespre estaven quasi tots llests per poder posar davant la càmera de Joan Servera. Aquesta fotografia —curiosament la darrera que es va fer— no va veure la llum fins que es va publicar en el suplement especial que *Perlas y Cuevas* va editar amb motiu del seu cinquantè aniversari, el desembre de 2010. A la imatge podem veure, d'esquerra a dreta:

Miquel Sureda, Antoni Ferrer Vallespir, Bel M. Riera, Maria Muntaner, Rafel Ferrer Massanet, Antoni Gomila, Magdalena Ordinas, Albert Carvajal, Tòfol Pastor *Pífol*, la delegada municipal de Cultura Maria Antònia Mercant, Josep M. Fuster, Aina Maria Sansó, Tomeu Matamalas, Antoni Tugores, Pedro Adrover,

Martí Mascaró, Joan Riera Dalmau, Gabriel Barceló, Josep Mateos, Josep Massot i Muntaner, Joan Bonet *de ses Pipes*, Maria del Pilar Castor Binimelis, Miquel Grimalt Gelabert, Damià Duran, Sebastià Sansó, Santiago Cortés, Gaspar Fuster, Pilar Roig Bennassar, Neus Garcia Iniesta, Magdalena Salas, Tomeu Ferrer, Antoni Ferrer Febrer, Josep M. Salom, Joan Riera Bordoi i Tomàs Garau. Aquell dia faltaren Júlia Roman i Magdalena Gelabert, que eren fora de l'illa, i mossèn Jaume Cabrer, que estava malalt.

Viatge a Londres amb el grup Los 5 del Este. 1967.
Arxiu Perlas y Cuevas.

Dos mesos després d'aquesta instantània, el 13 d'agost de 2006, Rafel Ferrer Massanet moria a Manacor a l'edat de 77 anys, deixant darrera seu un llegat extens i una agenda plena de projectes inacabats. L'1 de setembre la revista *Perlas y Cuevas* editava un número especial dedicat a la seva memòria, *In Memoriam Rafel Ferrer Massanet*, un exemplar ple de sentiments i records, on amics, coneguts i col·laboradors s'acomiadaven d'ell, a la vegada que deixaven constància de la seva qualitat humana.

El 29 d'abril de 2007 es va dur a terme en el Teatre Municipal de Manacor un homenatge pòstum a la seva figura. A l'acte es varen presentar dos dels seus últims llibres, que veien la llum de la mà del seu fill Antoni Ferrer Vallespir, i en els quals treballava l'autor simultàniament quan el va sorprendre la mort: *Manacor, notícies de cada dia*, i *111 Quaderns de Perlas y Cuevas*. Aquest darrer, publicat per lliuraments, conjuntament amb altres autors.

Rafel Ferrer Massanet —pilar insubstituïble de la cultura manacorina— ens va deixar un buit difícil de tornar omplir. Tot i així, ens queda la seva obra, una obra fonamental per a poder apropar-nos un poc més a la nostra cultura, a la nostra idiosincràsia i al nostre passat més recent.

Darrera fotografia que es va fer Rafel Ferrer Massanet, el 7 de juny de 2006 en el claustre de sant Vicenç Ferrer, amb els investigadors i estudiosos manacorins. Arxiu Perlas y Cuevas. Foto Joan Servera.

Metodologia

La informació bibliogràfica recopilada prové del catàleg “Aproximació a la bibliografia d'autors manacorins i sobre Manacor”, de Joan Riera Bordoi. Inèdit, 313 pàg.

Consta d'un total de 43 obres publicades seves o en col·laboració, i traduccions.

Està dividida en quatre apartats ordenats cronològicament. Els apartats són:

I. Obra pròpia.

II. Obra en col·laboració.

III. Obra pròpia traduïda.

IV. Dins el *Corpus de Toponímia de Mallorca*, de J. Mascaró Pasarius.

I. Obra pròpia

- *La gran basílica de Son Peretó*. 1953. Dues edicions. Pròleg de Joan Vich. Portada de Guillem Puerto. Publicació bilingüe. (Palma. Imp. de José Tous. 38 pàg. i 42 traduïdes al francès, il., 22x16 cm)
- *Manacor*. 1955. Portada d'Antoni Riera. (Palma. Imp. Mn. Alcover. Col. Panorama Balear, núm. 50, 16 pàg., il., 17,5x12,5 cm)
- *Setecientos años de amor*. 1960. Guió per a un muntatge de diorames. (Palma. Imp. Politècnica. Separata de la revista *Cort*, [2] fulls, 35x25 cm)
- *El ciego y la luz: Antonio Pocoví y Ordinas*. 1961. (Palma. Imp. Politècnica. Separata de la revista *Cort*, [2] fulls, 35x25 cm)
- *Realizaciones de juventudes musicales*. 1962. (Palma. Imp. Politècnica. Separata de la revista *Cort*, [2] fulls, 35x25 cm)
- *Iniciación a las "Rondaies Mallorquines" de Mossen Alcover*. 1963. Premi Ciutat de Palma 1961. Dues edicions. Pròleg de Francesc de B. Moll. Portada de Miquel Llabrés. (Felanitx. Imp. Hispana, 46 pàg., 22,5x16 cm)
- *Pequeña historia de un Congreso Internacional*. 1963. (Palma. Imp. Politècnica. Separata de la revista *Cort*, 16 pàg., il., 28x20 cm)
- *Buenas noches amor*. 1965. Cinc edicions. Premi Ciutat de Manacor 1965. (Palma. Edit. Oficina de Premsa. Imp. Fullana. Col. Baleria, Llibres de Manacor, vol. II, 68 pàg., 22,5x16,5 cm)
- *Dos temas de Porto Cristo*. 1967. Inclou "Un Porto Cristo cinco veces mayor", premi Ciutat de Manacor 1967. Dues edicions. (Palma. Separata de la revista *Perlas y Cuevas*. Imp. Fullana. Col. Monografías de Manacor, núm. I, 12 pàg., 22x16 cm)
- *Los 5 del Este en Inglaterra*. De la mano de "Viajes Barceló". 1967. Publicat a la revista *Perlas y Cuevas*, núm. 160, 12-1967. (Palma. Imp. Fullana. Col. *Monografías de Manacor*, núm. II, [6] fulls, 21,5x15,5 cm)
- *Sitio, Siniium*. 1968. Pregó de Setmana Santa, pronunciat a l'Església Parroquial de Sineu el Diumenge del Ram, dia set d'abril de 1968. (Palma. Imp. Fullana. 12 pàg., il., 21,5x15 cm)
- *Manacor a paso de recuerdo*. 1971. (Palma. Imp. Fullana. Col. Monografías de Manacor, núm. III, 38 pàg., 22x16 cm.)
- *La tia Antònia i la mar gran*. 1973. Premi Ancla d'Or, Club Nàutic Arenal 1972. Portada d'Antoni Ferrer. Dibuix de J. Viera. (Palma. Imp. Fullana. Col. Bajari, núm. 39-40, 16 pàg., 16,5x17,5 cm)
- *Fechas para Manacor. I*. 1974. Pròleg d'Antoni Alemany Dezcallar. (Palma.

- Imp. Fullana. Separata de la revista *Perlas y Cuevas*. [50] fulls, il., 32x22,5 cm)
- ***Síndrome de Capricorni***. 1975. Pròleg d'Antoni Mus. (Manacor. Edit. J. Mascaró Passarius. Imp. Muntaner. Llibres Turmeda. Col. Gavilans, núm. 6, 138 pàg.+3 f., 20,5x14 cm)
- ***Plagueta de pèrdues***. 1977. (Palma. Edit. Octavio Aguilera. Imp. Fullana. Col. Bajari, núm. 81-83, 32 pàg., 16,5x17,5 cm)
- ***Saluet: petita història d'un home vell***. 1978. Fotografia de la portada: Joan Torrelló. (Manacor. Imp. Gràfiques Manacor. 38 pàg.+1f., 21,5x13 cm)
- ***Tríptic famós de curanderos manacorins***. 1979. Dibuxos d'Andreu Llodrà. Portada: gravat del segle XVI. (Manacor. Imp. Gràfiques Muntaner. 38 pàg., il., 21,5x13,5 cm)
- ***Basílica de Son Peretó***. 1982. (Petra. Edit. Ajuntament de Manacor. Imp. Apóstol y Civilizador. 36 pàg., il., 21x14,5 cm)
- ***Llegendes manacorines***. 1982. Pròleg de Guy Bueno i traduït del castellà per Josep M. Salom. Dibuxos de Joan Carles Gomis. (Petra. Imp. Apóstol y Civilizador. Col. Baleria, Llibres de Manacor, vol. VII, 103 pàg., il., 20,5x14 cm)
- ***Primera historia de la Capella de Manacor***. 1983, reimprès el 1985. 1997.
- Edició 1983: Reimpresió 1985. (Palma. Edit. Lluís Ripoll Editor. Impremta Capó. Col. Panorama Balear, núm. 115, 16 pàg., il., 17,5x12,5 cm)
- Edició 1997: Corregida i augmentada. Tiratge de 750 exemplars numerats. (Manacor. Edit. Associació Cultural s'Agrícola. Imp. Gràfiques Muntaner. 33 pàg., il., 21x15 cm)
- ***Las Cuevas del Drach***. 1983. Obra traduïda a l'anglès, alemany, francès i a l'italià. (S.I. S.e. Imp. Riusset, S.A. [16] fulls, il., 16x12 cm)
- ***Romanç d'en Joan manacorí***. 1984. Dibuxos d'Andreu Llodrà. (Palma. Imp. Atlante. Separata de la revista *Perlas y Cuevas*, [2] fulls, 37,5x30 cm)
- ***Quaderns de Perlas y Cuevas***. 1997-2005. 60 separates monogràfiques sobre història de Manacor i Porto Cristo. (Manacor. Edit. *Perlas y Cuevas*, 4 o 8 pàg., il., 30x21 cm)
- ***Miquel Vives. Un pintor per un poble***. 1998. Conferència. Tiratge de 50 exemplars. Inclou 6 reproduccions d'obres de M. Vives. (Manacor. Impremta Leo, 8 pàg., il., 21x14,5 cm)
- ***Sa Bassa. 100 batecs de Manacor***. 1999. Introducció de Catalina Sureda i Joan Barceló. (Manacor. Edit. Delegació de Cultura i Normalització Lingüística de l'Ajuntament de Manacor. Imp. Leo, 104 pàg., il., 22x33 cm)
- ***Àlbum de mites i fantasmes***. 2003. Pròleg de Serafi Guiscafrè. (Manacor.

Edit. Delegació de Cultura, Ajuntament de Manacor. Imp. Leo, 65 pàg.+1 full, il., 30x21 cm)

— **Manacor notícia de cada dia.** 05/2005. Fotografies de Joan Servera. (Manacor. Edit. Ajuntament de Manacor. Imp. Leo, 191 pàg., il., 21x15 cm)

— **Manacor notícia de cada dia. II.** 04/2007. Pròleg: Josep M. Salom; fotografies: Joan Servera. Edició pòstuma. (Manacor. Edit. Ajuntament de Manacor. Imp. Leo. 135 pàg., il., 21x15 cm)

II. Obra en col·laboració

— **Vida y pasión del Vicario Parera.** “Sa Marjal”. 1956. Dues edicions. Dins: Homenaje al Rdo. D. Juan Parera Sansó con ocasión de las bodas de oro de la Caja de Ahorros y Montepío de La Puebla (1906-1956). Fotografies Jordi Barceló. (Sa Pobla. Edit. Ajuntament i Caja de Ahorros y Montepío de La Puebla. Imp. Durán, pp. 47 a 58, total 93 pàg.+15 de làmines, il., 18,5x14 cm)

— **Cincuentenario de la restauración de la orden de predicadores en Manacor (1908-1958).** 1958. En col·laboració amb Fr. Francisco Huguet Montoro, O. P. i Gabriel Fuster Forteza. Tiratge de 750 exemplars numerats. Pròleg: Fr. José M. de Garganta. (Palma de Mallorca. Imp. Mossèn Alcover. 134 pàg.+18 làmines fora de text+10 pàg. de publicitat, 19x14 cm)

— **Història de Manacor. Segle XIII, V. I.** 1977. En col·laboració amb Ramon Rosselló. Nota de Rafel Ferrer. Pròleg: Josep M. Fuster. Coberta: A. Riera Nadal. (Palma. Edit. Ajuntament de Manacor. Imp. Gràfiques Miramar, 151 pàg., il., 24x17 cm) [Hi ha una tirada de 10 exemplars amb les cobertes de color blau i sense pròleg]

— **Manacor de la pedra a la paraula.** 1980. “Cinquantenari a Manacor Caixa de Pensions La Caixa 1930-1980”. Text: Rafel Ferrer Massanet; dibuixos: Andreu Llodrà. Coberta, José Luis. (Manacor. Edit. Caixa de Pensions, La Caixa. Imp. Muntaner, 93 pàg., il., 34x24 cm)

— **L'Associació de la Premsa Forana de Mallorca (1978-1987).** 1987. Junta-ment amb Josep Cortés Servera. (Manacor. Edit. Associació de la Premsa Forana de Mallorca. Imp. Informacions Llevant, 148 pàg., il., 21,5x15 cm)

III. Obra pròpia traduïda

— **Les Grottes du Drach.** 1983. (Sant Joan Despí. Imp. Gràfiques Domingo, [16] fulls, il. color, 16x12 cm)

- *Cavern of the Dragon*. 1983. (Sant Joan Despí. Imp. Gràfiques Domingo, [16] fulls, il. color, 16x12 cm)
- *La Grotte del Drago*. 1989. (Sant Joan Despí. Imp. Gràfiques Domingo, [16] fulls, il. color, 16x12 cm)
- *Die Drachenhölen*. 1999. (Sant Cugat. Imp. Gràfiques Celler, [16] fulls, il. color, 16x12 cm)

IV. Dins el Corpus de Toponímia de Mallorca, de J. Mascaró Pasarius

- *Manacor*. 1956. Dins el volum II. (Palma de Mallorca. Imp. Gràfiques Miramar, p. 814 a 831, il., 1 plànol, 24,5x17,5 cm)
- *Porto Cristo*. 1956. Dins el volum III. (Palma de Mallorca. Imp. Gràfiques Miramar, p. 1198 a 1211, il., 1 plànol, 24,5x17,5 cm)
- *S'illot*. 1966. Dins el volum II. (Palma de Mallorca. Imp. Gràfiques Miramar, p. 676 a 685, 24,5x17,5 cm)
- *Son Carrió*. 1966. Dins el volum IV. (Palma de Mallorca. Imp. Gràfiques Miramar, p. 1653 a 1658, 1 plànol, 24,5x17,5 cm)

BIBLIOGRAFIA

- BARCELÓ, Gabriel (coord.) (1991). *El Col·legi Municipal Ramon Llull i l'ensenyament mitjà*. Manacor: Ajuntament. Departament de Política Lingüística. (Així és Manacor; 3)
- Perlas y Cuevas* [Manacor], a partir del núm. 1 (1960-).
- RIERA BORDOI, Joan. "Aproximació a la bibliografia d'autors manacorins i sobre Manacor". 313 pàg. [Inèdit]

FONT ORAL

Antoni Ferrer Vallespir